

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію

СУДІКА СВЯТОСЛАВА ІГОРОВИЧА

«ОПЕРНА ТВОРЧІСТЬ Н. ПОРПОРИ

**У КОНТЕКСТІ ВИКОНАВСЬКОЇ ПРАКТИКИ ОСТАННЬОЇ
ТРЕТИНИ XX – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XXI СТОЛІТЬ»**

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Дисертаційне дослідження Судіка Святослава Ігоровича присвячене актуальній та малодослідженій проблемі сучасного українського музикознавства – комплексному осмисленню оперної спадщини Ніколи Антоніо Порпори у контексті її сучасного виконавського буття. Автор зосереджує увагу не лише на історико-музикознавчих аспектах творчості композитора, а й розглядає особливості сучасних стратегій репрезентації його оперної спадщини, поєднуючи історичний, інтерпретологічний та виконавський підходи. Такий напрям дослідження відповідає сучасним тенденціям розвитку музикознавства, у якому дедалі більшого значення набуває вивчення взаємодії історично сформованих художніх явищ із сучасною виконавською практикою. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі історично інформованого виконавства, необхідністю переосмислення барокового репертуару та недостатньою розробленістю проблематики творчості Н. Порпори у вітчизняній музикознавчій науці.

Вибір теми дослідження є своєчасним і переконливо обґрунтованим. В останні десятиліття спостерігається активний процес повернення до виконавської практики творів композиторів епохи Бароко, однак творчість Ніколи Порпори тривалий час залишалася поза належною увагою як дослідників, так і виконавців. Саме тому системний аналіз його оперної

спадщини, педагогічних принципів та сучасних механізмів її сценічної актуалізації має безперечне наукове й практичне значення.

Мета дослідження сформульована чітко й логічно та полягає у визначенні провідних стратегій репрезентації оперної спадщини Ніколи Порпори у виконавській практиці останньої третини XX – першої чверті XXI століть. Для її досягнення автором поставлено комплекс взаємопов'язаних завдань, які охоплюють історичний, стильовий, виконавський, педагогічний та інтерпретаційний аспекти проблеми. Поставлені завдання повністю відповідають меті роботи та забезпечують послідовність наукового дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує методологічний апарат дисертації. Автор використовує історичний, системний, жанрово-стильовий, аксіологічний, інтерпретологічний та виконавський методи, що у своїй сукупності забезпечують комплексне висвітлення предмета дослідження. Доцільність такого поєднання методів обумовлена міждисциплінарним характером поставленої проблематики та дозволяє простежити еволюцію творчості Н. Порпори, визначити її місце у розвитку європейського вокального мистецтва й оцінити сучасні форми сценічної репрезентації його оперної спадщини.

На особливу увагу заслуговує джерельна база дослідження. Автор опрацював значний масив української та зарубіжної літератури, використав сучасні музикознавчі праці, історичні трактати, матеріали, присвячені вокальній педагогіці, історії барокового мистецтва, історично інформованому виконавству, а також широкий спектр нотних джерел, сценічних постановок, концертних виконань, студійних аудіозаписів і цифрових релізів. Така різноплановість джерел істотно підвищує наукову переконливість отриманих результатів.

Структура дисертації є логічною та внутрішньо цілісною. Робота складається зі вступу, двох змістовно взаємопов'язаних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Послідовність викладу матеріалу забезпечує поступовий перехід від історико-теоретичного осмислення

постаті Н. Порпори до аналізу сучасних виконавських практик, що створює цілісну концепцію дослідження.

Перший розділ дисертації «Постать Н. Порпори в історії вокального мистецтва Західної Європи» є ґрунтовною теоретичною основою всього дослідження. Автор послідовно розглядає процес становлення вокальної культури доби Бароко, визначає її провідні художньо-естетичні принципи та переконливо обґрунтовує місце Ніколи Порпори серед найвизначніших представників європейської вокальної традиції. Особливістю розділу є поєднання історичного, музикознавчого та виконавського підходів, що дозволяє розглядати діяльність композитора не ізольовано, а в широкому культурно-історичному контексті.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора показати барокову вокальну культуру як цілісне художнє явище, що сформувало фундаментальні засади європейського академічного співу. У роботі переконливо простежено взаємозв'язок між розвитком оперного мистецтва, становленням теорії афектів, еволюцією вокальної техніки та формуванням нової моделі художнього мислення, у центрі якої перебуває людський голос як головний носій музичної експресії. Такий підхід свідчить про високий рівень теоретичної підготовки автора та його здатність працювати з широким колом музикознавчих концепцій.

Важливим здобутком дисертації є здійснена автором характеристика творчої постаті Н. Порпори як композитора і вокального педагога. Автор не обмежується викладом біографічних фактів, а прагне визначити місце митця у процесі розвитку європейського вокального мистецтва, показати його вплив на формування принципів *bel canto* та професійної вокальної освіти XVIII століття. Особливо цінним є висвітлення вокально-педагогічної системи Порпори як цілісної художньої концепції, у якій технічна майстерність підпорядковується художньому змісту, драматургії та виразності музичного образу.

Схвальної оцінки заслуговує запропонована автором періодизація творчості Н. Порпори. На основі широкого кола джерел дослідник аргументовано виділяє три основні етапи творчої діяльності композитора, простежуючи еволюцію його стильового мислення, жанрових пріоритетів та композиторської техніки. Такий підхід дозволяє не лише систематизувати значний фактичний матеріал, а й більш глибоко зрозуміти закономірності розвитку творчості митця у взаємозв'язку з художніми процесами європейської музичної культури XVIII століття.

Окремо слід відзначити якісний аналіз сучасної музикознавчої літератури, присвяченої історії барокової опери, вокальної педагогіки та історично інформованого виконавства. Автор демонструє вміння критично осмислювати різні наукові концепції, зіставляти їх між собою та формувати власну аргументовану позицію. Це забезпечує високий рівень наукової переконливості дослідження й свідчить про сформованість автора як самостійного науковця.

Безперечною перевагою першого розділу є його виконавська спрямованість. Розглядаючи історичний матеріал, автор постійно акцентує увагу на тих положеннях, які мають безпосереднє значення для сучасної вокальної практики. Завдяки цьому історико-теоретичний аналіз не набуває описового характеру, а стає основою подальших інтерпретаційних висновків, що будуть розвинуті у другому розділі дисертації.

У цілому перший розділ справляє позитивне враження своєю логічністю, структурованістю, широкою джерельною базою та достатньо високим рівнем наукової аргументації. Він створює необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу сучасної виконавської практики опер Ніколи Порпори та підтверджує професійний рівень дисертанта як музикознавця й виконавця.

Другий розділ дисертації «Оперна творчість Н. Порпори у сучасних виконавських версіях» становить основну дослідницьку частину роботи, у якій автор реалізує поставлену мету та послідовно вирішує визначені

завдання. Саме цей розділ найбільш повно демонструє самостійність наукового мислення дисертанта, його здатність поєднати історико-теоретичний аналіз із сучасною виконавською практикою та запропонувати власну концепцію сценічної репрезентації оперної спадщини Ніколи Порпори.

Безумовною перевагою розділу є значний обсяг опрацьованого виконавського матеріалу. Автор здійснює комплексний аналіз сучасних постановок опер «Аріадна на Наксосі», «Впізнана Семіраміда», «Мітрідат», «Поліфем», «Карл Лисий», «Анжеліка», а також концертних виконань, студійних аудіозаписів і сольних проєктів провідних сучасних вокалістів. Такий широкий фактологічний матеріал дозволяє простежити процес поступового повернення творчості Порпори до сучасного музичного життя та переконливо довести, що цей процес має системний характер.

Особливої уваги заслуговує інтерпретологічний аналіз сучасних сценічних постановок. Автор не обмежується їх описом, а прагне виявити художні закономірності сучасного режисерського прочитання барокової опери, показати взаємодію принципів історично інформованого виконавства із сучасною театральною естетикою. У роботі аргументовано доведено, що сучасна сценічна практика не зводиться лише до реконструкції історичних моделей, а передбачає творчий діалог між бароковою традицією та художньою мовою XXI століття. Такий висновок має важливе теоретичне значення для сучасної музичної інтерпретології.

Високої оцінки заслуговує аналіз концертних версій опер Н. Порпори. Автор переконливо демонструє, що концертне виконання є не лише економічно доцільною формою представлення маловідомого репертуару, а й важливим етапом художньої апробації твору перед його сценічним втіленням. Таке трактування суттєво розширює традиційні уявлення про роль концертного виконання в сучасному музичному процесі та становить один із вагомих результатів дослідження.

Новаторським видається розгляд цифрових аудіорелізів і студійних записів як окремої форми репрезентації барокової музичної спадщини. Автор обґрунтовує, що сучасні цифрові технології істотно змінюють механізми популяризації академічної музики, створюючи нові можливості для поширення маловідомого репертуару серед широкої аудиторії. Такий підхід демонструє сучасне бачення проблематики й актуалізує дисертацію в контексті новітніх культурних процесів.

Окремо слід відзначити аналіз сольних альбомів провідних сучасних співаків, присвячених творчості Н. Порпори. Автор переконливо показує, що саме діяльність виконавців світового рівня часто стає каталізатором повернення окремих творів до концертного та театрального репертуару. Такий висновок має не лише музикознавче, а й практичне значення, оскільки дозволяє по-новому оцінити роль сучасного виконавця у формуванні репертуарної політики музичних театрів і фестивалів.

Одним із найсуттєвіших наукових результатів дисертації є запропонована автором типологія стратегій сучасної репрезентації оперної спадщини Н. Порпори. У висновках до роботи виділено три взаємопов'язані напрями: історично інформоване виконавство, сучасне режисерське прочитання та цифрову репрезентацію. Таке узагальнення є логічним завершенням проведеного дослідження й має наукову новизну, оскільки вперше систематизує основні механізми сучасного повернення творчості Порпори до світового музичного простору.

Позитивне враження справляє і запропонований дисертантом алгоритм ревіталізації оперної спадщини композитора. Автор переконливо доводить, що процес повернення маловідомої барокової опери до активного сценічного життя проходить кілька закономірних етапів: від виконання окремих арій та студійних записів до концертних версій і повномасштабних театральних постановок. Така концепція має значну теоретичну й практичну цінність, оскільки може бути використана під час дослідження творчості інших композиторів епохи Бароко.

Загалом другий розділ відзначається високим рівнем наукової аргументації, значним обсягом опрацьованого виконавського матеріалу, логічністю побудови та переконливістю висновків. Саме він найбільш яскраво демонструє наукову зрілість дисертанта, його здатність інтегрувати історико-музикознавчий, виконавський та інтерпретологічний підходи у цілісну концепцію сучасного функціонування оперної спадщини Ніколи Порпори.

Вагомою перевагою дисертаційної роботи є належний рівень наукової новизни отриманих результатів. Автором уперше у вітчизняному музикознавстві комплексно визначено роль Ніколи Порпори в історії західноєвропейського вокального мистецтва, окреслено основні засади його вокально-педагогічної системи та простежено її вплив на формування європейської традиції академічного співу. Важливим науковим результатом є також обґрунтування провідних стратегій сучасної репрезентації оперної спадщини композитора, що дозволяє розглядати творчість Н. Порпори як динамічний культурний феномен, який активно функціонує у сучасному мистецькому просторі.

Позитивної оцінки заслуговує те, що положення наукової новизни не мають декларативного характеру, а підтверджуються змістом усієї роботи. Практично кожне із заявлених положень отримує належне обґрунтування у відповідних підрозділах дисертації та знаходить логічне узагальнення у висновках.

Безперечною перевагою роботи є її міждисциплінарний характер. Дисертант успішно інтегрує методологічний інструментарій історичного музикознавства, інтерпретології, виконавського мистецтва, історії вокальної педагогіки та сучасних культурологічних підходів. Завдяки цьому дослідження виходить за межі традиційного історико-біографічного аналізу й набуває концептуального характеру.

Теоретичне значення дисертації полягає у розширенні сучасних уявлень про місце Ніколи Порпори в історії європейської музичної культури,

уточненні особливостей його вокально-педагогічної системи та систематизації сучасних форм сценічного життя барокової опери. Запропоновані автором підходи можуть бути використані у подальших дослідженнях, присвячених історично інформованому виконавству, історії *bel canto*, інтерпретології та проблемам сучасної сценічної актуалізації музичної спадщини XVII–XVIII століть.

Практичне значення роботи також не викликає сумнівів. Матеріали дисертації можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін, у підготовці концертних програм, мистецтвознавчих досліджень і творчих проєктів, пов'язаних із виконанням барокового репертуару. Окремі положення дослідження становлять практичний інтерес для режисерів музичного театру, диригентів, вокалістів та музичних менеджерів, які займаються питаннями повернення до сучасного репертуару маловідомих творів доби Бароко.

Високо оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Судіка Святослава Ігоровича, її актуальність, наукову новизну та практичну значущість, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і побажання, які мають переважно дискусійний характер та жодною мірою не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження.

По-перше, у роботі достатньо ґрунтовно проаналізовано сучасні постановки опер Ніколи Порпори, однак порівняльний аналіз режисерських концепцій окремих європейських театрів міг би бути більш розгорнутим. Зокрема, цікаво було б простежити, як різні національні театральні школи інтерпретують барокову драматургію та наскільки ці підходи впливають на музичне трактування творів композитора.

По-друге, значна увага приділена вокально-виконавським аспектам творчості Порпори, однак питання оркестрової інтерпретації та специфіки роботи сучасних ансамблів історично інформованого виконавства висвітлено менш детально. Розширення цього аспекту дозволило б ще повніше розкрити особливості сучасної сценічної реалізації барокових опер.

По-третє, запропонована автором концепція сучасних стратегій репрезентації оперної спадщини Ніколи Порпори є переконливою та логічно аргументованою. Разом із тим було б доцільно ширше окреслити можливості застосування запропонованої моделі до творчості інших представників неаполітанської композиторської школи XVIII століття. Такий порівняльний аспект міг би стати перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

По-четверте, аналіз сучасної дискографії опер Ніколи Порпори переконливо демонструє процес повернення його музичної спадщини до концертного життя. Водночас робота могла б виграти від більш детального висвітлення ролі цифрових платформ і стримінгових сервісів у популяризації барокового репертуару серед сучасної аудиторії, оскільки саме вони сьогодні значною мірою формують нові моделі музичної комунікації.

Професійні запитання опонента, що логічно випливають зі змісту дисертації, також мають лише дискусійний характер:

1. *У дисертації Ви обґрунтовуєте провідну роль Ніколи Порпори у розвитку європейської вокальної школи. Які елементи його вокально-педагогічної системи, на Вашу думку, залишаються найбільш актуальними для сучасної академічної вокальної освіти?*

2. *Ви аналізуєте сучасні постановки опер Н. Порпори. Які критерії стали визначальними при відборі саме цих постановок і чи могли б результати дослідження змінитися за умови залучення інших сценічних інтерпретацій?*

3. *У роботі значну увагу приділено історично інформованому виконавству. Як Ви вважаєте, де проходить межа між історичною достовірністю та творчою свободою сучасного режисера й виконавця?*

4. *Ви пропонуєте власне бачення стратегій сучасної репрезентації оперної спадщини Н. Порпори. Наскільки, на Вашу думку, ця модель може бути застосована до творчості інших композиторів неаполітанської школи XVIII століття?*

Наведені зауваження мають виключно рекомендаційний характер, не стосуються принципових положень дисертації та не знижують її загальної високої наукової оцінки. Навпаки, вони підтверджують актуальність дослідження, його наукову перспективність і відкривають можливості для подальших наукових пошуків автора.

У роботі успішно розв'язано важливе наукове завдання, пов'язане з комплексним осмисленням творчої спадщини Ніколи Порпори та визначенням особливостей її сучасного функціонування у виконавській практиці. Автор продемонстрував ґрунтовну обізнаність із сучасною музикознавчою літературою, значний рівень володіння методологією наукового дослідження, уміння самостійно аналізувати музично-історичний матеріал, формулювати наукові висновки та аргументовано відстоювати власну позицію.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, достовірними й мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Основні результати дослідження пройшли належну апробацію, відображені у фахових наукових публікаціях автора та повною мірою відповідають змісту дисертаційної роботи.

За змістом, структурою, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням, обґрунтованістю висновків та оформленням дисертація **«Оперна творчість Н. Порпори у контексті виконавської практики останньої третини XX – першої чверті XXI століть»** відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України, а також вимогам, що висуваються до дисертацій за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

На підставі викладеного вважаю, що її автор **Судік Святослав Ігорович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за

спеціальністю **025 «Музичне мистецтво»**, галузь знань **02 «Культура і мистецтво»**.

Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент
кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури

Гіголасва-Юрченко В. О.